

TÜRK HALK MÜZİĞİ DİNLEYİCİ PROFİLİNİN İNCELENMESİ ERZURUM İL ÖRNEĞİ

Şebnem GÜLERYÜZ*
Başaran GENÇDOĞAN**

Özet

Bu araştırmada Erzurum ilinde farklı yaş, meslek, cinsiyet ve medeni durumuna sahip 409 kişinin Türk halk müziği ve diğer müzik türlerini ve dinleme durumları ve Türk halk müziğine ilişkin bilgi ve tutumları incelenmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından 23 sorudan oluşan bir anket formu ile toplanmış ve χ^2 analizi ile değerlendirilmiştir. Bulgular, farklı yaş grubundakilerin, erkek ve kadınların, bekar ve evlilerin, farklı eğitim durumundakilerin, farklı meslektekilerin Türk halk müziği dinleme durumları açısından aralarında anlamlı farkların olduğunu göstermiştir. Türk halk müziğine ilişkin bilgi ve tutumları açısından da bazı sorularda aralarında farklar olduğu belirlenmiştir.

Giriş

Türk halk müziği, Türk millî kültürünün özünü teşkil eden en önemli yapı taşlarından biridir. Türk insanın kendi özünden, onun kendi hayatının gerçeklerinden kaynağını alan ve bütün bunların sese, ahenge ve melodiye dönüşmüş şeklidir. Türk halkının sevinçleri, heyecanları, acıları, kederleri, nefreti, coşkuyu ve kahramanlığı türkülere yansıtılmış ve türkülerde kendini bulmuştur (Turhan, Dökmetaş ve Çelik, 1996).

Türkülerimiz: "... Yurdumuzun kucagında burcu, burcu kokan çiçekler misalidir. Bu çiçek ki yerlerde toprağımızın insanı törelerine bağlı kalarak, geleneklerine uyarak büyür. Dört bir yanda herkesin gönlü gül olur açılır, manevi şahsiyeti git gide yeşermeye başlar. Türkülerimiz yurdumuzun kucagında pınar olur, oluk oluk akmaya başlar. Bu gur kaynaklardan kana kana içer; her yudumda sıcak yürekler tatlı tatlı titrer" (Tuna, 2001).

Türkülerimiz, bölgeler ve amaçlarına göre çeşitli isimler alırlar. Her bir bölgemiz veya bu bölgelerin en küçük yerleşim alanlarının yerel kültür unsurlarını bu türkülerde bulmak mümkündür. "... Erzurum havalarında oynanan barlar, Karadeniz havalisinin horon, Konya havalisinin oturak, Aydın ve İzmir havalisinin zeybek, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde görülen kaşık havalarını, Rumeli'nin serhat ve Tuna türkülerini"... (Karadeniz, 2000) bu anlamda örnek verebiliriz.

Günümüzde gelişen teknoloji ve iletişim araçlarının sayesinde globalleşme ile birlikte dünya ve ülkeler bir şehrin komşu semtleri haline gelmiştir. Bu durum insanları, hayatını, milletin kültürel değerlerini oldukça fazla etkilemektedir. Bu durumdan müziğimiz, folklorümüz ve türkülerimiz de payına düşeni almaktadır. Ülkemizde bu anlamda birçok değişik tarzda müzik yapılmakta ve seslendirilmektedir.

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

** Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Türk Halk Müziği de bu etkileşim içerisinde kendi imkanları doğrultusunda, varlığını korumaya, bir taraftan geleneksel yöntemlerle halk arasında yaşamakta, yaşatılmakta, diğer taraftan kendisini çağın şartlarına uygun bir şekilde yinelemek ve bağrından çıktığı halkın sinesinde yerini korumaya çalışmaktadır (Sun, 1997).

Yukarıda ifade edildiği gibi Türkülerimizin günümüzde hangi şartlarda ve hangi seviyede dinlenmekte olduğu ve korunup yaşatılmaya çalışıldığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmada Erzurum ilinde farklı yaş, meslek, cinsiyet ve medeni durumuna sahip kişilerin Türk halk müziği ve diğer müzik türlerini ve dinleme durumları ve Türk halk müziğine ilişkin bilgi ve tutumları incelenmiştir.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmanın örneklemini Erzurum il sınırları içinde yaşayan farklı yaş, meslek, cinsiyet ve medeni durumuna sahip 409 kişiden oluşmuştur. Örneklem 168 bayan ve 241 erkekten oluşmuştur. Örneklemin yaş ortalaması 28.68 olup standart sapması 10.12'dir.

Veri toplama aracı

Araştırmada, veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan 23 sorudan oluşan bir anket formu ile toplanmıştır.

Verilerin analizi

Toplanan verilerin analizinde χ^2 analizi uygulanmış ve bu analizler bilgisayarda Windows for SPSS 10.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Farklı yaşlardaki kişilerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarında fark olup olmadığı χ^2 analizi ile incelenmiş ve bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 Farklı yaşlardaki kişilerin dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türleri

Yaş Grupları	Müzik Türleri							
	Türk halk müziği		Pop müzik		Türk sanat müziği		Diğer müzik türleri	
	n	%	N	%	N	%	n	%
25 yaş ve altı	71	33	42	20	11	5	89	42
26 ve 40 yaş	64	47	9	7	39	29	25	17
41 ve 50 yaş	22	50	-	-	20	46	2	4
51 yaş ve üstü	8	53	-	-	6	40	1	7

S.d.= 9

$\chi^2=103.91$

$p<0.05$ anlamlı

Tablo incelendiğinde, farklı yaşlardaki kişilerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarında fark olup olmadığı χ^2 analizi ile incelenmiş ve χ^2 değeri 103.91 olarak $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu farklı yaşlardaki kişilerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Tablo incelenmeye devam edildiğinde, yaş ilerledikçe Türk halk müziği dinleyenlerin sayısının arttığı görülmektedir. Ayrıca yaş ilerledikçe Türk sanat müziği dinleyenlerin sayısının da arttığı görülmektedir

Tablo 2 Kadın ve erkeklerin dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türleri

Cinsiyet	Müzik Türleri							
	Türk halk müziği		Pop müzik		Türk sanat müziği		Diğer müzik türleri	
	n	%	N	%	N	%	n	%
Kadın	60	36	14	6	24	14	70	44
Erkek	105	44	37	22	52	22	47	12

S.d.= 3

$$\chi^2=25.26$$

p<0.05 anlamlı

Tablo incelendiğinde, kadın ve erkeklerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarındaki farka ilişkin χ^2 değeri 25.26 olarak p<0.05 önem düzeyinde anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu kadın ve erkeklerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Tablo incelenmeye devam edildiğinde, erkeklerin kadınlara göre daha fazla oranda Türk halk müziği dinledikleri görülmektedir. Ayrıca erkekler kadınlara göre daha fazla oranda müzik dinledikleri görülmektedir

Tablo 3 Medeni durumlarına göre dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türleri

Medeni durum	Müzik Türleri							
	Türk halk müziği		Pop müzik		Türk sanat müziği		Diğer müzik türleri	
	n	%	N	%	N	%	n	%
Bekar	86	34	49	20	18	7	100	39
Evli	79	51	2	1	58	37	17	3

S.d.= 3

$$\chi^2=106.53$$

p<0.05 anlamlı

Tablo incelendiğinde, medeni durumlarına göre dinledikleri müzik türleri açısından aralarındaki farka ilişkin χ^2 değeri 106.53 olarak p<0.05 önem düzeyinde anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu evli ve bekarların dinledikleri müzik türleri açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Tablo incelenmeye devam edildiğinde, evlilerin bekarlara göre daha fazla oranda Türk halk müziği dinledikleri görülmektedir. Ayrıca evlilerin bekarlara göre daha fazla oranda Türk sanat müziği dinledikleri görülmektedir

Tablo 4 Farklı eğitim durumundaki kişilerin dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türleri

Eğitim durumu	Müzik Türleri							
	Türk halk müziği		Pop müzik		Türk sanat müziği		Diğer müzik türleri	
	N	%	n	%	N	%	n	%
İlköğretim	2	12	-	-	3	18	12	70
Lise	20	48	2	5	13	31	7	17
Üniversite	100	38	43	16	31	12	88	34
Lisans üstü	36	41	6	7	29	33	17	19

S.d.= 9

$$\chi^2=49.61$$

p<0.05 anlamlı

Tablo incelendiğinde, farklı eğitim durumundaki kişilerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarındaki farka ilişkin χ^2 değerinin 49.61 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu farklı eğitim durumundaki kişilerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Tablo incelenmeye devam edildiğinde, eğitim durumu ilköğretim olanların diğer eğitim durumundaki kişilere göre daha az oranda Türk halk müziği dinledikleri görülmektedir.

Tablo 5 Farklı meslekteki kişilerin dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türleri

İş	Müzik Türleri							
	Türk halk müziği		Pop müzik		Türk sanat müziği		Diğer müzik türleri	
	n	%	n	%	N	%	n	%
Memur	42	58	1	1	22	30	8	11
İşçi	1	25	-	-	1	25	2	50
Esnaf	9	56	1	6	1	6	5	31
Öğretim elemanı	35	41	6	7	32	38	6	8
Öğrenci	60	32	39	21	9	5	80	43
Emekli	2	100	-	-	-	-	-	-

S.d.= 15

$\chi^2=114.31$

$p < 0.05$ anlamlı

Tablo incelendiğinde, farklı meslekteki kişilerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarındaki farka ilişkin χ^2 değerinin 114.31 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu farklı meslekteki kişilerin dinledikleri müzik türleri açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir.

Tablo incelenmeye devam edildiğinde, işçilerin daha az müzik dinledikleri ve Türk halk müziği her meslekten kişilerce dinlediği görülmektedir. Ayrıca pop müzik türünün daha çok öğrencilerce dinlenmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Kadın ve erkeklerin Türk halk müziğine ilişkin bilgi ve tutumları ile ilgili bulgular

İfadeler	χ^2
Türkü kırsal yöreye özgü bir müzik türüdür	3.112
Türkü insanların yaşadıkları sorunları anlatır	3.255
Türkü daha çok yoksulların durumunu yansıtır	5.549
Türkü halkın duygularını yansıtır	3.561
Türküçüler eğitim seviyesi düşük kişilerdir	6.592 *
Türkü dinlemek insanı bunalıma sokar	0.253
Türküler benim duygularıma hitap etmiyor	0.862
Türkülerin sözleri anlamsızdır	3.125
Türküler insanın içini kıpır kıpır yapmıyor	0.655
Türkülerin sözleri çok saçma	0.937
Eski türkülerin biçimleri yenilenmeli	5.465
Türkü duygularıyla yaşadıklarımın arasında bir bağdır	0.008
Türkü yöresel özellik taşıdığından ritimleri farklıdır	5.657

Türkülerin özü bozulmadan günümüze kadar gelmiştir.	3.302
Her türkünün yaşanmış bir hikayesi vardır	2.097
Her türkü bir kuraldır	6.668 *
Her yöresel tavır bir kuraldır	12.273 *
Her yöresel ağız bir kuraldır	9.096 *

(*) $p < 0.05$ anlamlı

Tablo 6 incelendiği zaman, “Türkü halkın duygularını yansıtır”, “Her türkü bir kuraldır”, “Her yöresel tavır bir kuraldır.” ve “Her yöresel ağız bir kuraldır.” ifadelerine ilişkin verilen yanıtlarda erkek ve kadınlar arasında fark anlamlı ($p < 0.05$) bulunmuştur. Erkekler bu sorulara kadınlara göre daha fazla oranda “Evet” yanıtını vermişlerdir. Diğer sorulara verilen yanıtlarda erkek ve kadınlar arasında fark anlamsız ($p > 0.05$) bulunmuştur.

Tablo 7. Yaş grubuna göre Türk halk müziğine ilişkin bilgi ve tutumları ile ilgili bulgular

İfadeler	χ^2
Türkü kırsal yöreye özgü bir müzik türüdür	0.627
Türkü insanların yaşadıkları sorunları anlatır	5.785
Türkü daha çok yoksulların durumunu yansıtır	12.216
Türkü halkın duygularını yansıtır	3.874
Türkücüler eğitim seviyesi düşük kişilerdir	25.019 *
Türkü dinlemek insanı bunalıma sokar	4.778
Türküler benim duygularıma hitap etmiyor	5.772
Türkülerin sözleri anlamsızdır	5.440
Türküler insanın içini kıpır kıpır yapmıyor	4.222
Türkülerin sözleri çok saçma	5.290
Eski türkülerin biçimleri yenilenmeli	5.092
Türkü duygularıyla yaşadıklarımın arasında bir bağdır	9.446
Türkü yöresel özellik taşıdığından ritimleri farklıdır	10.426
Türkülerin özü bozulmadan günümüze kadar gelmiştir.	17.906 *
Her türkünün yaşanmış bir hikayesi vardır	5.077
Her türkü bir kuraldır	10.195
Her yöresel tavır bir kuraldır	13.817 *
Her yöresel ağız bir kuraldır	23.111 *

(*) $p < 0.05$ anlamlı

Tablo 6 incelendiği zaman, “Türkü halkın duygularını yansıtır.”, “Türkülerin özü bozulmadan günümüze kadar gelmiştir.”, “Her yöresel tavır bir kuraldır.”, “” ve “Her yöresel ağız bir kuraldır.” ifadelerine ilişkin verilen yanıtlarda farklı yaş grupları arasında fark anlamlı ($p < 0.05$) bulunmuştur. 25 yaş ve altındakiler bu sorulara diğer yaş gruplarına göre daha fazla oranda “Evet” yanıtını vermişlerdir. Diğer sorulara verilen yanıtlarda farklı yaş grupları arasındaki fark anlamsız ($p > 0.05$) bulunmuştur.

Tablo 8. En çok dinlenen müzik türüne göre Türk halk müziğine ilişkin bilgi ve tutumları ile ilgili bulgular

İfadeler	χ^2
Türkü kırsal yöreye özgü bir müzik türüdür	4.024
Türkü insanların yaşadıkları sorunları anlatır	10.849
Türkü daha çok yoksulların durumunu yansıtır	9.050
Türkü halkın duygularını yansıtır	4.256
Türküçüler eğitim seviyesi düşük kişilerdir	15.789 *
Türkü dinlemek insanı bunalıma sokar	14.971 *
Türküler benim duygularıma hitap etmiyor	30.719 *
Türkülerin sözleri anlamsızdır	22.102 *
Türküler insanın içini kıpır kıpır yapmıyor	23.940 *
Türkülerin sözleri çok saçma	30.107 *
Eski türkülerin biçimleri yenilenmeli	15.827 *
Türkü duygularıyla yaşadıklarımın arasında bir bağdır	29.383 *
Türkü yöresel özellik taşıdığından ritimleri farklıdır	6.471
Türkülerin özü bozulmadan günümüze kadar gelmiştir.	14.371 *
Her türkünün yaşanmış bir hikayesi vardır	12.588 *
Her türkü bir kuraldır	5.044
Her yöresel tavır bir kuraldır	6.124
Her yöresel ağız bir kuraldır	12.445

(*) $p < 0.05$ anlamlı

Tablo 6 incelendiği zaman, “Türküçüler eğitim seviyesi düşük kişilerdir.”, “Türkü dinlemek insanı bunalıma sokar.”, “Türküler benim duygularıma hitap etmiyor.”, “Türkülerin sözleri anlamsızdır.”, “Türküler insanın içini kıpır kıpır yapmıyor.”, “Türkülerin sözleri çok saçma.”, “Eski türkülerin biçimleri yenilenmeli.” ifadelerine ilişkin verilen yanıtların, dinledikleri müzik türlerine göre farklar anlamlı ($p < 0.05$) bulunmuştur. En çok Türk halk müziği dinleyenler bu sorulara diğer müzik türlerini dinleyenlere göre daha fazla oranda “Hayır” yanıtını vermişlerdir. “Türkü duygularıyla yaşadıklarımın arasında bir bağdır”, “Türkülerin özü bozulmadan günümüze kadar gelmiştir.”, “Her türkünün yaşanmış bir hikayesi vardır” sorularına ilişkin verilen yanıtların, dinledikleri müzik türlerine göre farklar anlamlı ($p < 0.05$) bulunmuştur. En çok Türk halk müziği dinleyenler bu sorulara diğer müzik türlerini dinleyenlere göre daha fazla oranda “Evet” yanıtını vermişlerdir. Bu bulgular daha çok Türk halk müziği dinleyenlerin, Türk halk müziği konusunda diğer müzik türlerini dinleyenlere göre daha olumlu tutumlara sahip olduklarını fakat bilgi açısından farklılaşmadıklarını göstermektedir.

SONUÇ

Türk halk müziği dinleyenlerin profilini belirlemeye yönelik bu araştırma sonuçlarına bakıldığında, Türk halk müziğinin daha çok ileri yaştaki kişilerce ve eğitim seviyesi yüksek olanlarca dinlendiği söylenebilir. Bu sonuç, yaş ilerledikçe insanların daha olgunlaştıkları ve kendi kültürel değerlerine daha fazla sahip çıktıklarını göstermektedir. Türk halk müziği dinleyenlerin, Türk halk müziği konusunda diğer müzik türlerini

dinleyenlere göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları fakat bilgi açısından farklılaşmadıklarına ilişkin bulgulara bakıldığında, dinlenen müzik türü tercihinin tutuma bağlı olduğu söylenebilir. Tutum, bireyin şimdiki davranışını belirleyen geçmiş deneyimlerin özetidir (Tolan, İsen ve Batmaz, 1985). Ayrıca tutum, psikolojik bir sürecin herhangi bir değer yargısıyla damgalanmış bir nesne veya bir duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu yoksa olumsuz mu duygusal tepki göstereceğini belirleyen oldukça sürekliliği olan bir hazır olma durumudur (Sherif ve Sherif, 1996). İnsanların tutumlarının oluşması yaşantı ve deneyimlerin sonucuna ve birlikte yaşanan diğer insanların etkisine bağlıdır (Thurstone, 1967, Allport, 1967, Kağıtçıbaşı, 1999, Cüceloğlu, 1998, Kolasa, 1979, Özgüven, 1994, Ülgen, 1994, Arkonaç, 1998, Tavşancıl, 2002). Bu bağlamda Türk halk müziği dinleyenlerin sayısının artırılması için, radyo ve televizyonlarda daha sıklıkla Türk halk müziğinin icra edildiği programlara yer verilmelidir. Araştırma Erzurum ilinde yapıldığı için diğer illerde de benzer çalışmalar yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Allport, G.W. (1967) Attitudes. Reading in attitude theory measurement. Ed.: Martin Fishbein. John Willey and Sons, Inc, New York.
- Arkonaç, S. (1998) Psikoloji: Zihin Bilimleri Süreci. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (1998) İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999) Yeni İnsan ve İnsanlar. Evrim Yayıncılık, İstanbul.
- Karadeniz, M. (2000) Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları. Türkiye İş Bankası Yayınları, Sanat Dizini.
- Kolasa, J.B. (1979) İşletmeler İçin Davranış Bilimlerine Giriş. İ.Ü. İşletme Fak. Yayınları, İstanbul.
- Özgüven, İ.E. (1994) Psikolojik Testler. PDREM Yayınları, Ankara.
- Sherif, M. ve Sherif, C.W. (1996) Sosyal Psikolojiye Giriş II. Çev.: Mustafa Atakay ve Aysun Yılmaz. Sosyal Yayınları, İstanbul.
- Sun. M. (1997) Şarkılar Türküler Temel Müzik Eğitimi. Doruk Yayınları, Ankara.
- Tavşancıl, E. (2002) Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Nobel Yayınları, Ankara.
- Thurstone, (1967) Attitudes can be measured. Reading in attitude theory measurement. Ed.: Martin Fishbein. John Willey and Sons, Inc, New York.
- Tolan, B., İsen, G. ve Batmaz, V. (1985) Ben ve Toplum: Sosyal Psikoloji. Teori Yayınları, Ankara.
- Turhan, S., Dökmetaş, K., ve Çelik, L. (1996) Türkülerimiz ve Hikayeleri. Ankara.
- Tuna, K. (2001) Erzurum Türküleri ve Nazariyatı. Semih Ofset Matbaası, Ankara.
- Ülgen, G. (1994) Eğitim Psikolojisi: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar. Bilim Yayınları, Ankara.